

સ્વામી મુક્તાનંદનાં વચનો પર ધ્યાન ઈસ્ટરના ઉપલક્ષમાં સિદ્ધયોગ સત્સંગ

ઈશા સરદેસાઈ દ્વારા લિખિત

પરિચય

સિદ્ધયોગ પથ પર આપણે શીખીએ છીએ — અને આપણો એ અનુભવ રહ્યો છે — કે શ્રીગુરુની શિખામણો જ્ઞાતિ, ધર્મ, રાષ્ટ્રીયતા અને સાંસ્કૃતિક પૃષ્ઠભૂમિના ભેદભાવોથી પરે છે. આના વિશે આપણાં શ્રીગુરુ, ગુરુમાઈ ચિદ્વિલાસાનંદે હાલમાં જ આ વર્ષની મહાશિવરાત્રિ પર વાત કરી હતી. આ એક એવો સિદ્ધાંત પણ છે જેના વિશે ગુરુમાઈજીના શ્રીગુરુ, બાબા મુક્તાનંદ સત્સંગમાં ઘણીવાર શીખવતા હતા.

દર વર્ષે ઈસ્ટર પર મને આ સત્યનું સ્મરણ થઈ આવે છે. મેં બાળપણમાં ઈસ્ટરનો તહેવાર ઊજવ્યો નથી (પારંપરિક, ધાર્મિક રીતે તો નહીં જ), પરંતુ ઈસ્ટર વિશે ગુરુમાઈજીની શિખામણોને કારણે, અને એ જેનું પ્રતીક છે તેને હંમેશાં તેમણે જે સન્માન આપ્યું છે એના કારણે, મને આ તહેવાર વિશે એક વિશેષ આત્મીયતા મહસૂસ થાય છે. જેમકે ગુરુમાઈજી શીખવે છે, ઈસ્ટર જાગૃતિનો અને પુનર્જાગૃતિનો સમય છે. તે જીવનના મૂલ્યને યાદ કરવાનો સમય છે.

ગુરુમાઈજીએ ઈસ્ટર તહેવારના ઉપલક્ષમાં ૪ એપ્રિલ, ૨૦૨૬ના રોજ જે સિદ્ધયોગ સત્સંગ કર્યો હતો, તેમાં આ વિષય-વસ્તુ સ્પષ્ટપણે વ્યક્ત થઈ હતી. આ સત્સંગનું શીર્ષક હતું, “વસંત કે ઉમંગોત્સાહ કો અપને શ્વાસ મેં ભર લો” (વસંતના ઉમંગોત્સાહને તમારા શ્વાસમાં ભરી લો) અને તેનું સીધું વિડીઓ પ્રસારણ શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમમાં સ્થિત ભગવાન નિત્યાનંદ મંદિરમાંથી થયું હતું. તે સિદ્ધયોગ વૈશ્વિક હોલમાં થયો હતો — જેને ગુરુમાઈજીએ “ઝગમગતું નીલાકાશ” નામ આપ્યું છે.

સત્સંગ દરમ્યાન, આપણે ભગવાન શિવનું આવાહન કર્યું, જેઓ આદિગુરુ છે, સાક્ષાત્ પરમ આત્મા છે, જેઓ આ પ્રગટ જગતના બધા ક્રિયાકલાપો અને ઉતારચડાવનું સંચાલન કરે છે. ભગવાન શિવની છત્રછાયામાં, જીવનનો આરંભ થાય છે, અંત થાય છે અને ફરીથી આરંભ થાય છે. આપણે ભગવાન શિવના ડમરુનો ઊર્જાવાન નાદ સાંભળ્યો જે આદિનાદ ‘ૐ’થી સ્પંદિત છે. ત્યારબાદ આપણે ઉદ્ધાસભર્યું સ્તોત્ર, “શિવ શિવ શિવ” સાંભળ્યું જેને સંગીતમંડળીએ ગાયું. આપણે રાજસી દરબારી રાગમાં “જય જય શિવ શંભો”નું નામસંકીર્તન કર્યું અને તેના પછી આપણે શ્રીગુરુની આરતી કરી. આપણે સંસ્કૃત અને દક્ષિણ એશિયાના ધર્મોના વિદ્વાન, બેન વિલિયમ્સને પણ

સાંભળ્યા, જેઓ કાશીથી (જે વારાણસી અથવા બનારસ તરીકે પણ ઓળખાય છે) આપણી સાથે વાત કરી રહ્યા હતા. ઉત્તર ભારતમાં સ્થિત આ શહેર ભારતીય સંસ્કૃતિ અને શાસ્ત્રોમાં ભગવાન શિવની નગરી તરીકે પ્રસિદ્ધ છે.

ગુરુમાઈજીના નિર્દેશ પર, બેન વિલિયમ્સે એક ઉદ્ધરણ વાંચ્યું જેને ગુરુમાઈજીએ બાબા મુક્તાનંદની આધ્યાત્મિક આત્મકથા 'ચિત્શક્તિ વિલાસ'માંથી પસંદ કર્યું હતું. બેન વિલિયમ્સે પછીથી મને જણાવ્યું કે 'ચિત્શક્તિ વિલાસ'માંથી આ તેમનું સૌથી પ્રિય ઉદ્ધરણ છે. આ એક એવું ઉદ્ધરણ છે જે તેમણે પહેલીવાર કિશોરાવસ્થામાં વાંચ્યું હતું અને ત્યારથી જ તેમણે એના પર ગહનતાથી ચિંતનમનન કર્યું છે અને છેલ્લાં ઘણાં વર્ષોમાં તેમણે આ પ્રસંગ ઘણા બધા સિદ્ધયોગીઓ અને મિત્રોને જણાવ્યો છે અને તેના પર ચર્ચા કરી છે. તેથી જ્યારે ગુરુમાઈજીએ બેનને એ વાંચવા માટે કહ્યું તો બેન આ સંયોગથી આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા.

એટલું જ નહીં, બેન વિલિયમ્સે મને કહ્યું કે છેલ્લાં બે વર્ષોથી, તેઓ બાબાજીના શબ્દોનું વિસ્તૃતરૂપે, ગહન અધ્યયન કરી રહ્યા છે. તેમણે દરરોજ સવારે નામસંકીર્તન અને ધ્યાન કરતા પહેલાં બાબાજીની પુસ્તકોમાંથી અમુક અંશ વાંચવાનો અભ્યાસ બનાવી લીધો છે. બેને એ પણ કહ્યું, “અત્યાર સુધી મને સેવા કરવાનું જે સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે તેમાંથી આ એક સૌથી સુંદર અને સૌથી ઉચિત સમય પર મળેલું સેવા-નિમંત્રણ હતું : બાબાજીના શબ્દો વાંચવા, જેની સાથે હું હાલમાં એકદમ નવો સંબંધ સ્થાપિત કરી રહ્યો છું અને પછી એ જાણવું કે આ એ જ ઉદ્ધરણ છે જે મને અત્યંત પ્રિય છે.”

આ ઉદ્ધરણમાં, બાબાજી એક સંત-મહાત્માનો પ્રસંગ કહે છે જેમના નિર્વાણનો સમય નજીક હતો. આ સંત જાણતા હતા કે ઘરતી પર તેમનો જીવનકાળ બહુ જલ્દી સમાપ્ત થવાનો છે, તેથી તેમણે નક્કી કર્યું કે તેઓ એ બધાંનો આભાર માનશે જેમણે આખા જીવન દરમિયાન તેમને સહાય કરી હતી. અંતે, તેમણે પોતાના શરીરનો આભાર માન્યો. બાબાજી એ વિશિષ્ટ કૃતજ્ઞતાપૂર્ણ અભિવ્યક્તિઓનું સવિસ્તાર વર્ણન કરે છે જે એ સંતે તેમના શરીર પ્રત્યે વ્યક્ત કરી, અને પછી બાબાજી સંક્ષિપ્તમાં એ મુખ્ય શિખામણ જણાવે છે જે આપણે આ પ્રસંગમાંથી શીખવી જોઈએ.

શ્રીગુરુનાં વચનો પર “ધ્યાન”ની આ નવી શૃંખલા માટે ગુરુમાઈજીએ કહ્યું છે કે હું 'ચિત્શક્તિ વિલાસ' પુસ્તકમાંથી બાબાજીના શબ્દો પર કેન્દ્રણ કરું. ગુરુમાઈજીએ સમજાવ્યું કે લોકો માટે એ જાણવું અનિવાર્ય છે કે બાબાજી અહીં માનવશરીરના અને માનવજીવનના મૂલ્ય વિશે આપણને શું કહી રહ્યા છે. આ સંસારમાં મોટેભાગે માનવજીવનને મૂલ્યહીન ગણવામાં આવે છે. દરરોજ યુદ્ધ, બીમારી, દુકાળ, પ્રાકૃતિક આપત્તિઓ અને આવી અન્ય દુઃખદ ઘટનાઓને કારણે લોકો જીવ ગુમાવી રહ્યાં છે. જેમકે મેં પહેલાં લખ્યું છે, જ્યારે આપણી ચારેબાજુ નિરંતર અને નિર્દયતાથી આટલાં મોટાં પ્રમાણમાં મૃત્યુ થઈ રહ્યાં હોય ત્યારે તેનાં પ્રત્યે અસંવેદનશીલ બની જવું સહેલું છે. આવું ખાસ કરીને કદાચ ત્યારે થાય છે જ્યારે એવું મહસૂસ થાય કે આ મૃત્યુ ક્યાંક બહુ દૂર થઈ રહ્યાં છે અને તેની સાથે આપણો કોઈ સંબંધ નથી, એટલે કે આ બધાં મૃત્યુનો સીધો પ્રભાવ આપણા પરિચિત લોકો પર નથી પડતો અથવા એ સમૂહો પર નથી પડતો જેની સાથે આપણે જોડાયેલાં છીએ.

મને લાગે છે કે જ્યારે આપણને મૃત્યુની આટલી આદત પડી જાય તો તેનાથી જે થઈ શકે તે એ છે કે આપણી દૃષ્ટિમાં જીવન પણ તેની ચમક ગુમાવી દે છે. સીધા અને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં કહું તો જ્યારે આટલી મોટી સંખ્યામાં આવી રીતે મૃત્યુ થાય છે, જે આટલા સામાન્ય ન હોત તો આપણને આઘાતજનક લાગી શકત ત્યારે તેનું પરિણામ એ આવે છે કે આપણી નજરમાં જીવનનો રંગ પણ ઝાંખો પડી જાય છે. હું જાણું છું કે આ વિરોધાભાસી લાગે છે. પરંતુ મારું ખરેખર માનવું છે કે જ્યારે આપણે કોઈક સ્તર પર એ સ્વીકારી લઈએ છીએ કે સંસાર તો આવી રીતે જ ચાલે છે ત્યારે આપણી અંદર એવી ભાવના ઘર કરી લે છે કે નસીબમાં આ જ લખાયેલું છે — બીજાં લોકો મરે છે, આપણે મરીએ છીએ અને આપણે બસ આપણો વારો આવે તેની રાહ જોઈ રહ્યાં છીએ. બની શકે જીવન પ્રત્યે આપણો અભિગમ, આપણો દૃષ્ટિકોણ સન્માનજનક ન રહે એટલે કે આપણને એ વિચાર જ ન આવે કે આપણે સ્વયં સાથે કેવો વ્યવહાર કરીએ છીએ, બીજાં લોકો સાથે કેવી રીતે રહીએ છીએ. એ એક અકથિત પ્રશ્ન છે, એ પ્રશ્ન જે આપણા ચેતન મનની સપાટીની એકદમ નીચે ગુંજી રહ્યો છે : “આ બધાંનું મહત્ત્વ જ શું છે?”

શ્રીગુરુઓની શિખામણો આટલી શક્તિપૂરિત હોવાનું એક કારણ એ છે કે જ્યારે આપણે આ શિખામણો સાથે કાર્યરત થઈએ છીએ — જ્યારે આપણે પૂર્ણ નિષ્ઠા સાથે અને ધ્યાનપૂર્વક તેના પર મનનચિંતન કરીએ છીએ તો આપણે આ પ્રશ્નના ઉત્તર સુધી પહોંચી શકીએ છીએ. આપણે એ ઉત્તરનો અનુભવ કરી શકીએ છીએ. જીવન ખરેખર મહત્ત્વપૂર્ણ છે. આપણે આપણા અસ્તિત્વમાં, આપણી અંદર એ જાણતાં હોઈએ છીએ. જીવન અનમોલ છે. આવું શા માટે છે તેનાં અસંખ્ય કારણોની સૂચિ આપણે બનાવી શકીએ છીએ.

“ધ્યાન”ની આ નવી શૃંખલા, પહેલાંની શૃંખલાઓ કરતાં થોડી જુદી રહેશે. એક વાત તો એ કે હું બાબાજીના શબ્દો પર કેન્દ્રણ કરીશ. તદ્દુપરાંત, આ વખતે હું મારાં મનનચિંતનને સહેજ વધારે સંક્ષિપ્ત રાખીશ. મેં પહેલાં કહ્યું છે કે “શ્રીગુરુમાઈનાં વચનો પર ધ્યાન”ના સંદર્ભમાં તમારાં અનુભવો અને મનનચિંતન કેટલાં અદ્ભુત અને ગહન રહ્યાં છે — અને તેનાથી એ સ્પષ્ટ છે કે શ્રીગુરુનાં વચનો પર અને આ વચનોના સંબંધમાં મારા જે વિચારો અને પ્રશ્નો હું તમને જણાવી રહી છું, તેના પર તમે કેટલી ગહનતાથી મનનચિંતન કરી રહ્યા છો. આપણું ડિજિટલ સાધના સર્કલ પ્રેરણા અને જ્ઞાનનો ખૂબ જ સમૃદ્ધ સ્ત્રોત રહ્યો છે — મારા માટે તો નિશ્ચિતપણે આવું જ રહ્યું છે અને મને આશા છે કે તમારા માટે પણ આવું જ રહ્યું હશે.

એટલા માટે, આ મહિને એક રીતે હું આ જવાબદારી તમને સોંપી રહી છું. અલબત્ત, હું મારા કેટલાક વિચારો જરૂર જણાવીશ. હું એ પ્રશ્નો પર વિચાર કરવા માટે તમને જરૂર આમંત્રિત કરીશ જે હું સ્વયંને પૂછી રહી છું. પરંતુ હું એ વાત માટે ઉત્સુક છું કે તમારા વિચાર કેન્દ્રસ્થાન પર રહે — અને આ પ્રક્રિયામાં આપણે બધાં ભેગાં મળીને એ અનુભવ કરીએ કે બાબાજીએ આ શબ્દો લખ્યા, તેના પચાસ વર્ષો પછી પણ તેમના શબ્દો કેટલા ઊર્જાવાન અને જીવંત છે, કેટલા સુસંગત છે.

“સ્વામી મુક્તાનંદનાં વચનો પર ધ્યાન”ની આ શૃંખલા આખા એપ્રિલ મહિના દરમ્યાન સિદ્ધયોગ પથ વેબસાઇટ પર જુદાજુદા ભાગોમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવશે. મને વિશ્વાસ છે કે તમે પણ આ વાતથી સંમત થશો કે વસંતઋતુનું સ્વાગત કરવા અને મે મહિનામાં બાબા મુક્તાનંદના જન્મદિવસના આપણા મહોત્સવ તરફ આગળ વધવા માટે આ સૌથી સચોટ અને ઉત્કૃષ્ટ રીત છે.

© ૨૦૨૬ એસ.વાય.ડી.એ. ફાઉન્ડેશન®. સર્વાધિકાર સુરક્ષિત.